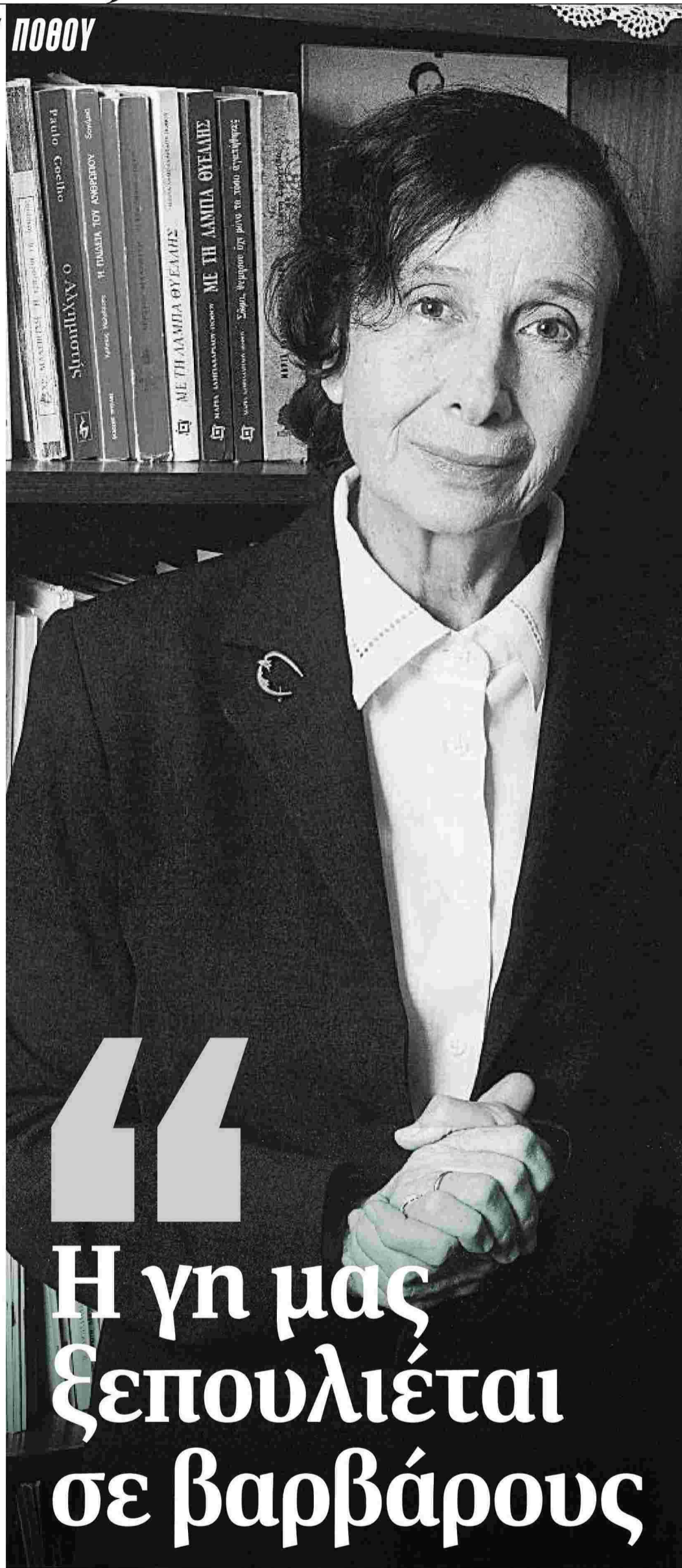

ΜΑΡΙΑ ΛΑΜΠΑΔΑΡΙΔΟΥ ΠΟΘΟΥ

«Η

ΣΥΝΝΕΤΕΥΞΗ
ΣΤΗΝ ΕΛΕΝΗ
ΓΚΙΚΑ

Ιστορία είναι ο πλούτος ενός λαού. Εγγραψα τα ιστορικά μου μυθιστορήματα επειδή αγαπώ την Ιστορία. Αυτή διαγράφει το πρόσωπό μας και τον πολιτισμό μας πρωτίτως. Τον πολιτισμό του προσώπου μας. Οι αγώνες του ανθρώπου για την ελευθερία του και τη δικαιοσύνη. Και, ναι, αυτό ακριβώς μένει έξω από την Ιστορία: Το πάθος, το θαύμα, ο όρκος της ψυχής, το ρίγος».

Εν μέσω κρίσης, η μεγάλη κυρία του ιστορικού μυθιστορήματος, Μαρία Λαμπαδαρίδου-Πόθου, χαρίζει τα υπάρχοντά της στη γενέθλια γη, τη Λήμνο, και επανεκδίδει τα μεγάλα της μυθιστορήματα. Το «Πήραν την Πόλη, πήραν την...», σε εντυπωσιακή, ανανεωμένη μορφή από τις εκδόσεις Πατάκη, διαιωνίζοντας την εναγώνια κραυγή του Ελληνισμού για τις απώλειες που υφίσταται διαχρονικά. Και το «Ξύλινο τείχος», όπου αποδεικνύει περὶτρανα πως την Ιστορία τη γράφουν οι λαοί με το αίμα τους. Ωστόσο, αφήνει ανοικτή μια χαραμάδα για το θαύμα.

Με αφορμή αυτά τα δύο βιβλία της, η συγγραφέας μίλησε στον «Φιλελεύθερο» για το ιστορικό μυθιστορήμα και τις χρονικές συγκυρίες, για την κρίση, τις σχέσεις με τη γείτονα χώρα, τον συμβολισμό του «Ξύλινου τείχους», για το ιερό των ημερών και το θαύμα.

Μέρες του Πάσχα η συνέντευξή μας, και πριν περάσουμε στα σημαντικά βιβλία σας και στις νέες εκδόσεις τους, θα ήθελα να μας πείτε δυο λόγια για το νόημα που εσείς δίνετε στις ημέρες αυτές.

Οι μέρες οι πασχαλινές για μένα έχουν την έννοια του ιερού. Την αίσθηση του ιερού. Από τότε που ήμουν παιδί, στη Λήμνο, και ο πατέρας, Μικρασιάτης πρόσφυγας, ιεροψάλτης στο νησί, με μύση, θα έλεγα, στην ποίηση των ψαλμών και στη μεγάλη σοφία τους. Είτε πιστεύει κανείς είτε δεν πιστεύει, σκύβει μέσα του να βρει αυτό το, χαμένο ίσως στις μέρες μας, «ιερό». Να το ανασύρει από τη λήθη των καιρών για να μπορέσει να βρει το μέγα νόημα του θείου δράματος και της Ανάστασης. Ένας ήρωάς μου, στο μυθιστό-

ρημα «Υγρό φεγγαρόφωτο», ρωτά τον μοναχό Θαβώρ τι είναι ιερό. Και ο γέροντας μοναχός τού απαντά: «Η συνάντησή σου με αυτό που σε υπερβαίνει».

Αυτό ακριβώς πιστεύω πως δίνει το νόημα της Μεγάλης Εβδομάδας και της Ανάστασης: Να υπερβούμε, ο καθένας μόνος, με τον εαυτό του, τον συμβατικό χρόνο και την εκκοσμίκευση της ύπαρξής μας, για να συναντηθούμε με την ιερότητα της αλήθειας που μας υπερβαίνει. Είτε πιστεύει κανείς είτε δεν πιστεύει. Είτε έμαθε γράμματα είτε έχει τη σοφία που του έδωσε η ζωή.

Ποιο είναι το «Ξύλινο τείχος» σήμερα και τι σημαίνει το δικό σας «Ξύλινο τείχος» στην εποχή μας;

Ας αρχίσουμε από το «Ξύλινο τείχος» του βιβλίου. Το ξύλινο τείχος είναι ο χρυσός που έδωσε το Μαντείο των Δελφών στους Αθηναίους λίγο πριν από τη ναυμαχία της Σαλαμίνας, όταν ο Ξέρξης, ύστερα από τη νίκη του στα στενά των Θερμοπυλών, κατέβαινε καίγοντας πόλεις και ιερά. «Μόνον το ξύλινο τείχος θα σώσει εσάς και τα παιδιά σας» τους είπε. Και ύστερα από πολλές ερμηνείες, ο Θεμιστοκλής φώναξε: «Τείχος τας ναυς λέγειν εστί δε ο χρυσός». «Το ξύλινο τείχος είναι τα πλοία». Και ευθύς έδωσε εντολή όλοι οι Αθηναίοι να επιβιβαστούν στις τριήρεις του αθηναϊκού στόλου και να μεταφερθούν στη Σαλαμίνα. Έτσι, ο Ξέρξης και οι μύριοί του έκαψαν μια άδεια Αθήνα. Και την είχαν κάψει ολοκληρωτικά.

Όσο για τον συμβολισμό του ξύλινου τείχους στους δικούς μας καιρούς, μόνο με ευχή θα μπορούσα να το εκφράσω: Μια άνωθεν δύναμη ή φωτισμός που θα μας βγάλει από τη δύσκολη αυτή κατάσταση στην οποία εγκλωβίστηκε η ζωή μας, εδώ και χρόνια να χειμάζεται η χώρα μας με απέραντες θυσίες και υπομονή.

Το ιστορικό μυθιστορήμα σας «Το ξύλινο τείχος» μόλις κυκλοφόρησε με γαλανόλευκα κρώματα από τις εκδόσεις Πατάκη, ύστερα από έντεκα χρόνια και οκτώ επανεκδόσεις, για «μια νέα διαδρομή του στον χρόνο», όπως σημειώνετε.

Είναι ένα μυθιστορήμα απέραντης έρευνας και μελέτης. Έπρεπε να γνωρίσω τη φιλοσοφία ζωής του Σπαρτιάτη, την αντίληψή του, την καθημερινότητά του, τις αξίες του και το πολίτευμά του, για να τον καταλάβω, να δω γιατί αυτή η κλειστή και απόλυτα αυστηρή και πειθαρχημένη πόλη, η μοναδική στην ιστορία, μεγαλόρρηξε τόσο, σαν να ήταν μια πόλη γιγάντων. Κι από την άλλη, έπρεπε να γνωρίσω τη φιλοσοφία ζωής του Αθηναίου, που ήταν τόσο διαφορετική, την αντίληψή του, τις δικές του αξίες, που ήταν κι αυτές διαφορετικές, τη σχέση του με τους θεούς και με τη Νέκυια, να γνωρίσω τη δική του καθημερινότητα. Να βρω γιατί, μέσα στη διαφορετικότητά του, μεγαλόρρηξε εξίσου και ο Αθηναίος. Η απόλυτη ευφυΐα των ανθρώπων εκείνων ήταν το πιο δελεαστικό στοιχείο του.

Θα μοιραστώ μια σκέψη, που τη γράφω και στο μυθιστορήμα, και τη θεωρώ σημαντική: Κανείς δεν μπορεί να πει πώς θα ήταν ο σημερινός κόσμος, εάν τότε επικρατούσε ο περσικός ιμπεριαλισμός, με τον αμύθητο πλούτο και το φρόνημα του δούλου. Ήταν η σύγκρουση δύο διαφορετικών κόσμων, δύο διαφορετικών πολιτισμών, και επεκράτησαν οι «ολίγοι ελεύθεροι».

Η Ιστορία είναι ο πλούτος ενός λαού. Αυτή διαγράφει το πρόσωπό μας και τον πολιτισμό μας πρωτίτως

“
Η γη μας
ξεπουλιέται
σε βαρβάρους

«Μόνον η συνείδηση διδάσκει»

«Η κρίση θα πρέπει να μας έχει κάνει όλους λίγο πιο σοφούς», τονίζει η Μαρία Λαμπαδαρίδου Πόθου και μιλάει για την Ιστορία, τα προσωπικά λάθη και τα... αμαρτήματα.

Η Ιστορία κρατά τα κλειδιά του μέλλοντός μας και του παρόντος μας. Εν τούτοις, γιατί αρέσκειται σε επαναλήψεις; Γιατί εμείς δεν μαθαίνουμε ποτέ από τα σφάλματά μας;

Όπως το λέτε: Η Ιστορία κρατά τα κλειδιά του μέλλοντός μας και του παρόντος μας. Όμως το παρελθόν είναι εκείνο που διαμορφώνει το παρόν και το μέλλον της ζωής μας. Πολλές φορές, ερήμην μας. Όπως και στην προσωπική μας ζωή. Ίσως γι' αυτό ο Μπέκετ το είπε «απειλητικό και δύσβατο». Όσο για τα λάθη μας, όχι, αυτά δεν διδάσκουν. Ούτε τα λάθη της προσωπικής μας ζωής ούτε τα ιστορικά λάθη ή αμαρτήματα. Το έχω πει ξανά. Μόνον η συνείδηση διδάσκει.

Αλήθεια, η κρίση έκανε καλύτερους συγγραφείς;

Η κρίση θα πρέπει να μας έχει κάνει όλους λίγο πιο σοφούς. Και όχι μόνο τους συγγραφείς. Γιατί όλοι πονέσαμε. Πονέσαμε για τον τόπο μας.

Το μυθιστόρημα της Μαρίας Λαμπαδαρίδου Πόθου, «Πήραν την Πόλη, πήραν την...», κυκλοφορεί σε εντυπωσιακή, ανανεωμένη μορφή από τις εκδόσεις Πατάκη ενώ επανεκδόθηκε και το «Ξύλινο τείχος»

Κι ύστερα, όπως έχω ξαναπεί, το μυθιστόρημα αυτό το έγραψα για τη γη μας, για τον τόπο μας, που εδώ και δεκαετίες ξεπουλιέται, νόμιμα πια, σε λογίων λογίων «βαρβάρους». Ηθελα να πω πόσο ιερή ήταν και η μία σπιθαμή γης για εκείνους τους όμαιμους μακρινούς αδελφούς μας. Κι ακόμα, το έγραψα για τα νέα παιδιά, για τους νέους, να γνωρίσουν τη γη τους, τις ρίζες τους, να τις αγαπήσουν, να νιώσουν υπερήφανοι για τον τόπο τους. Όσο μπόρεσα.

Πριν από έναν χρόνο επανακυκλοφόρησε το ιστορικό μυθιστόρημά σας «Πήραν την Πόλη, πήραν την...», διαιωνίζοντας «την αιώνια κραυγή του Ελληνισμού για τις απώλειες που υφίσταται διαχρονικά», και φέτος συμβαίνουν όλα αυτά με την Τουρκία. Πόσο τυχαία είναι τα τυχαία γεγονότα στη ζωή μας;

Θα απαντήσω με μία φράση του Οδυσσέα Ελύτη που με εκφράζει. Εγραφε σε ένα γράμμα του στον Ανδρέα Εμπειρίκο: «Αυτά που οι άλλοι τα παίρνουν για τυχαία περιστατικά, εμείς ξέρουμε πως είναι μηνύματα από το άγνωστο». Ας ευχηθούμε μόνο τα όσα δύσκολα μας συμβαίνουν να έχουν μια έκβαση ειρηνική. Μια έκβαση ηρεμίας και γαλήνης στην περιοχή.

Αν και το κλασικό πια μυθιστόρημά σας «Πήραν την Πόλη, πήραν την...» έχει διαβαστεί πολύ, πείτε μας δυο λόγια. Και ιδιαίτερα τι σημαίνει για σας η αγάπη των αναγνωστών.

Όταν μου είπαν από τις εκδόσεις Πατάκη, το περασμένο καλοκαίρι, πως θα το βγάλουν ξανά σε μια νέα διαδρομή του στον χρόνο, πήρα να το διαβάσω. Είχαν περάσει είκοσι χρόνια από την αρχική του έκδοση και είχε κάνει είκοσι δύο επανεκδόσεις. Και έμεινα άφωνη. Ήταν σαν να το είχα γράψει χτες. Καθώς το διάβαζα, στη σκέψη μου ερχόταν αυτόματα η επόμενη λέξη, η επόμενη έκφραση, η αγωνία της στιγμής καθώς έψαχνα να βρω ακριβώς τη λέξη ή το νόημα. Με τόση δύναμη είχε γραφτεί. Με τόση δύναμη είχε αποτυπωθεί στο μυαλό μου σαν να ήταν όρκος. Ένας όρκος παλιός. Και αναρωτιέμαι μήπως έζησα η ίδια εκεί τα γεγονότα σε περασμένες μου ζωές. Εγγυημένη την εκδότριά μου, κυρία

Αννα Πατάκη, που εν μέσω συνεχιζόμενης κρίσης και με το βιβλίο ιδιαίτερα ευάλωτο στους δύο βατούς αυτούς καιρούς, μου έβγαλε τρία από τα μεγάλα, σε όγκο σελίδων, μυθιστορήματά μου, «Τα μονοπάτια του Αγγέλου μου», που είναι σελίδες από τα ημερολόγιά μου, που κρατούσα μια ζωή, το «Πήραν την Πόλη, πήραν την...» και πριν από λίγες ημέρες το «Ξύλινο τείχος».

Όσο για την αγάπη των αναγνωστών, θα ήθελα να πω πως είναι τα ίδια τα συγκλονιστικά γεγονότα που αγάπησαν, την αυτοθυσία των αμυνομένων, την τραγική παγίδευση του αυτοκράτορα και του λαού του στο αδιάφορο πλήρωμα του χρόνου, όπως το είχαν προδιαγράψει οι παλιές προφητείες. Κι ακόμα, πιστεύω πως ο αναγνώστης βιώνει στο μυθιστόρημα αυτό όχι μόνο τη δύναμη της προφητείας που επαληθεύεται, αλλά και το δέος που δημιουργεί η αλάνθαστη επαλήθευσή της. Σήμερα λέω πως η πάλαι ποτέ Βασιλίδα Πόλη δεν έπεσε από τα ασκέρια του Μωάμεθ, αλλά από την πεπρωμένη στιγμή.

Θέλω να πω, πως εγώ το έγραψα μόνο. Κατέγραψα μόνο τα γεγονότα. Ο αναγνώστης το αγάπησε για τα ίδια τα γεγονότα. Όμως, έστω κι έτσι, είμαι ευγνώμων που μπόρεσα και το έγραψα.

Σας φοβίζει η ένταση που υπάρχει αυτή την εποχή με την Τουρκία; Πιστεύετε ότι ζούμε σε μια δύσκολη ιστορική εποχή;

Πάντα ήταν δύσκολες οι στιγμές μας με τη γείτονα χώρα. Και πάντα κάποια δύναμη έφερνε ξανά τη γαλήνη. Σήμερα ιδιαίτερα υπάρχει μια παγκόσμια απειλή. Παντού υπάρχει η ανάγκη μιας γαλήνης, μιας σταθερότητας. Όσο για τις σχέσεις μας με τη γείτονα χώρα, η εμπειρία μου από τη συγγραφή των τόσων ιστορικών μυθιστορημάτων μου με κάνει να πιστεύω πως και στα μικρά και στα σημαντικά επικρατεί πάντα μόνον το διορισμένο από τον χρόνο. Και εκείνο που ευχόμαστε είναι να επικρατήσει η λογική και η σύνεση.

«Όπως έχω ήδη πει, εκείνο που με ενδιέφερε ήταν να βρω αυτό που σκεδόν πάντα μένει έξω από την Ιστορία: Το πάθος, το θαύμα, τον όρκο της ψυχής, το ρίγος». Γι' αυτό καταφεύγετε, ειδικά αυτή την εποχή, και πάλι στην Ιστορία; Τι είναι εκείνο, τελικά, που μένει έξω από την Ιστορία;

Η Ιστορία είναι ο πλούτος ενός λαού. Εγραψα τα ιστορικά μου μυθιστορήματα γιατί αγαπώ την Ιστορία. Αυτή διαγράφει το πρόσωπό μας και τον πολιτισμό μας πρωτίτως. Τον πολιτισμό του προσώπου μας. Οι αγώνες του ανθρώπου για την ελευθερία του και τη δικαιοσύνη. Και, ναι, αυτό ακριβώς μένει έξω από την Ιστορία: Το πάθος, το θαύμα, ο όρκος της ψυχής, το ρίγος. Την αφηρημένη έκταση της Ιστορίας το μυθιστόρημα την κάνει διαλεκτική πάθους και ζωή. Αυτή τη διαφορά έχει το ιστορικό μυθιστόρημα από την αφηρημένη έννοια της Ιστορίας.

Εσείς τι φοβάστε;

Τη λήθη. Τη λήθη φοβάμαι.

Και τι είναι εκείνο που μάθατε γράφοντας;

Πως δεν έχω τίποτα δικό μου. Δεν μου ανήκει τίποτα. Τα βιβλία μου τα έγραψα γιατί μου δόθηκε να τα γράψω. Δικό μου, δικό μας, είναι μόνον αυτό που δίνουμε εν τέλει.

Ελπίζω σε μία άνωθεν δύναμη που θα μας βγάλει από τη δύσκολη αυτή κατάσταση στην οποία εγκλωβίστηκε η ζωή μας, εδώ και χρόνια να χειμάζεται η χώρα μας με απέραντες θυσίες και υπομονή